

Annelerin Gözünden Besin Alerjisi Olan Çocuklarının Okul Yaşamındaki Zorluklar: Kelime Bulutu Analizi

Difficulties in the School Life of Children with a Food Allergy from a Mother's Perspective: Word Cloud Analysis

Nuray Caner¹ , Yağmur Sezer Efe¹

¹Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye

ORCID ID: N.C. 0000-0001-7817-7250; Y.S.E. 0000-0003-0980-8439

Atf/Citation: Caner N, Sezer Efe Y. Annelerin gözünden besin alerjisi olan çocuklarının okul yaşamındaki zorluklar: Kelime bulutu analizi. Çocuk Dergisi - Journal of Child 2022;22(3):214-220. <https://doi.org/10.26650/jchild.2022.1100700>

ÖZ

Amaç: Bu çalışma annelerin besin alerjisi olan çocuklarının okul yaşamına ilişkin yaşadıkları zorlukların belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu kalitatif çalışma, Facebook'ta besin alerjisi olan çocukların annelerinin dahil olduğu grupların kapsamlı taramasıyla yürütülmüştür. Annelerin dahil olduğu Facebook grupları Şubat-Mart 2022 tarihleri arasında iki bağımsız araştırmacı tarafından "Okul" ve "Kreş" anahtar kelimeleriyle taranmıştır. Gönderiler modifiye edilmiş tematik analizi için, açık ve eksenel kodlama yöntemleri ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmada 3 ana, 7 alt tema belirlenmiştir. Bunlar; "Annelerde bakım yükü" (Alt temalar: duygusal yük, fiziksel yük ve sosyal yük), "Okul süreci" (Alt temalar: okul ile işbirliği, okul yönetimi ve velilerle çatışma, epinefrin otoenjektörünün uygulanması ve okulda sağlık personeli talebi) ve "Sürecin yönetimine ilişkin tavsiyeler"dir. Çalışmada annelerin çocuklarının besin alerjisi ile ilgili katıldıkları Facebook gruplarındaki gönderilerinde; bakım yükü yaşadıkları, okul sürecinde bazı sorunlar yaşadıkları ve gruplardaki diğer annelerden okul sürecinin yönetimine ilişkin tavsiyeler istedikleri bulunmuştur.

Sonuç: Besin alerjisi olan çocukların annelerinin bakım yüklerinin azaltılması ve çocuklarının okul sürecinin sağlıklı sürdürülmesi için, bu çocukların okullarda okul sağlığı hemşiresi tarafından yakından takip edilmesi ve okul sağlığı politikalarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anneler, gıda alerjisi, okul hemşireliği

ABSTRACT

Objective: This study was carried out to determine the difficulties experienced by the mothers of children with food allergies regarding their children's school life.

Material and Methods: This qualitative study was performed by extensive screening of groups on Facebook that included mothers of children with food allergies. Facebook groups including mothers were searched by two independent researchers between January-February 2022 with the keywords "School" and "Kindergarten". Posts were analyzed for a modified thematic analysis using open and axial coding methods.

Results: In the study, three main themes and seven sub-themes were determined. These were as follows: "Care burden for mothers" (Sub-themes: emotional burden, physical burden, and social burden), "School process" (Subthemes: cooperation with the school, conflict with the school administration and parents, the application of penepine and the demand for health personnel in the school) and "Advice on the management of the process". In the study, it was found that mothers experienced a burden of care, had some problems in the school process, and asked other mothers in the groups for advice on the management of the school process.

Conclusion: To reduce the care burden of mothers of children with chronic health problems such as food allergies and to maintain a healthy school process, it is recommended that these children are followed closely by school nurses at schools and school health policies should be developed.

Keywords: Food allergy, mothers, school nursing

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Nuray Caner E-mail: nuraycaner@erciyes.edu.tr

Başvuru/Submitted: 08.04.2022 • **Revizyon Talebi/Revision Requested:** 13.06.2022 • **Son Revizyon/Last Revision Received:** 15.06.2022 • **Kabul/Accepted:** 16.06.2022 • **Published Online/Online Yayın:** 18.11.2022

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

GİRİŞ

Son yıllarda tüm dünyada besin alerjisini de içeren çocukluk çağı alerjik hastalıklarının prevalansı artış göstermektedir (1). Besin alerjisi, çocuk nüfusunun yaklaşık olarak %10'unu etkilemektedir. Kronik hastalıkları olan çocukların aksine, besin alerjisi olan çocukların akut ya da kronik problemleri bulunmamaktadır. Ancak alerjenle maruziyet sonucunda ortaya çıkan belirtiler yaşamı tehdit edici boyutta olabilmektedir (2). Besin alerjisinin yönetimi, bilinen alerjik besinlerden özenle kaçınılmasına ve hayat kurtaran epinefrine kesintisiz erişim esasına dayanmaktadır (3).

Okulların büyük çoğunluğunda besin alerjisi olan en az bir öğrenci bulunmaktadır. Ülkemizde okullarda alerjik reaksiyon gelişme sıklığına ilişkin herhangi bir çalışma bulunmazken, Amerka Birleşik Devletleri'nde yapılan çalışmalarda, 2013-2014 eğitim öğretim yılında 5683 okulun %10'unda en az bir anafilaktik reaksiyon geliştiği ve besin alerjisi olan çocukların yaklaşık olarak %18'inin okul hayatları boyunca en az bir alerjik reaksiyon yaşadığı bildirilmiştir. Okullarda yaşanan alerjik reaksiyonların dörtte biri çocuklarda ilk kez meydana gelen alerjik reaksiyonlardır (4,5). Yapılan bir çalışmada öğretmenlerin genellikle okullarının besin alerjisi yönetim planlarını bilmediği ve birçoğunun ciddi alerjik reaksiyonları yönetme konusunda yetkin olmadığı bulunmuştur (6). Okul personelinin epinefrin uygulamak için yeterli hazırlık ve eğitime sahip olmadığı, ayrıca besin alerjisi reaksiyonlarına acil müdahale etme yetkisine sahip olmadıkları da vurgulanmaktadır (7-9). Bu bulgular, okullarda besin alerjisi yönetimini kolaylaştıran politikalara ve okul personeline yönelik acil durum müdahalesi konusunda eğitim verilmesine gereksinim olduğunu göstermektedir (10).

Besin alerjisi olan çocukların ebeveynlerinin dörtte biri, okul ortamının besin alerjisi olan çocukları için güvenli olmadığını düşünmektedir. Güvenlik ve alerjik reaksiyon gelişme riskine yönelik endişeler, çocukların akademik başarılarını ve ebeveynlerinin yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir (5). Okullarda, besin alerjisinin yönetimi konusunda politikaların yeterince açıklanmadığı veya politika geliştirilmediği durumlarda besin alerjisi yönetiminin yükünü büyük ölçüde ebeveynler taşımaktadır. Bu durum ebeveynlerde stres ve endişeye neden olmaktadır (2,10,11). Besin alerjisi olan çocukların annelerinin okul sürecine ilişkin yaşadıkları sorunların belirlenmesi, okullarda çocuklara güvenli bir çevre sağlanması ve annelerin yaşadıkları sorunların azaltılması için önemlidir. Ülkemizde besin alerjisi olan çocukların annelerinin, çocuklarının okul deneyimlerine ilişkin yaşadıkları zorlukların belirlendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada annelerin besin alerjisi olan çocuklarının okul yaşamına ilişkin yaşadıkları zorlukların belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Kalitatif tipte olan bu araştırma, annelerin besin alerjisi olan çocuklarının okul yaşamına ilişkin yaşadıkları zorlukların

belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla annelerin, çocuklarının hastalığı ile ilgili olarak katıldıkları Facebook gruplarında çocuklarının okul yaşamı ilgili paylaştıkları gönderiler incelenmiştir (12).

Araştırmanın Yürütülmesi

Çalışma en sık kullanılan sosyal medya platformlarından Facebook'ta besin alerjisi olan çocukların annelerinin dahil olduğu grupların kapsamlı taramasıyla yürütülmüştür. Öncelikle, Facebook'ta sadece besin alerjisi ile ilgili gruplar taranmış ve besin alerjisi olan çocukların annelerinin gönderilerini paylaştığı 2 grup olduğu belirlenmiştir. Bu gruplar Şubat-Mart 2022 tarihleri arasında iki bağımsız araştırmacı tarafından "Okul" ve "Kreş" anahtar kelimeleriyle taranmıştır. Besin alerjisi olan çocukların annelerinin Facebook gruplarındaki bireysel sayfalarında yer alan gönderileri çalışmaya dahil edilmemiştir. Gruplarda "Okul" ve "Kreş" anahtar kelimeleriyle yapılan arama sonucunda çıkan yorumlar araştırmanın evrenini oluşturmuştur. "Okul" ve "Kreş" anahtar kelimelerinin geçtiği her bir yorum analize dahil edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışmada elde edilen veriler, sosyal medya kullanıcıları ile etkileşime girmeden kamuya açık kaynaklardan elde edilmiştir. Çalışmada besin alerjisi olan çocukların anneleri ile etkileşime geçilmediği için "Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam" formu ve "Katılım Sonrası Bilgilendirme" formu hazırlanmamıştır. Çalışmanın yürütülebilmesi için Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (2022/34) etik kurul izni alınmıştır.

Verilerin Analizi

Facebook gruplarındaki gönderiler belirlendikten sonra, gönderilerin modifiye edilmiş tematik analizi için, açık ve eksenel kodlama yöntemleri kullanılmıştır (13). Açık kodlama yöntemi, paylaşılan temalara veya fikirlere dayalı olarak gönderileri ortak gruplara ayırmayı içerir. Eksen kodlama daha sonra tüm açık kodları daha da geniş kapsamlı temalara göre sınıflandırır (14). İki araştırmacı belirlenen alt temaların, temaları temsil edip etmediği konusunda görüş birliğine varmışlardır. Facebook gönderilerindeki tüm kelimeler, MAXQDA (sürüm 11) yazılım programında analiz edilmiştir. Kelime bulutu, metinlerde yer alan kelimelerin kullanım sıklığını görsel olarak belirten bir analiz yöntemidir (15).

BULGULAR

Facebook'da yapılan grup aramaları sonucunda, annelerin besin alerjisi olan çocukları ile ilgili olarak kurdukları iki grup olduğu belirlenmiştir. Bu gruplardan birinin 2007 yılında kurulduğu ve 12.596 üyesinin olduğu, diğerinin ise 2016 yılında kurulduğu ve 4933 üyesi olduğu saptanmıştır. Grup içinde arama yap bölümünden "Okul" ve "Kreş" anahtar kelimeleriyle ayrı ayrı arama yapılmış ve gruplarda "Okul" ve "Kreş" kelimelerini içeren toplam 115 gönderiye ulaşılmıştır. Annelerin Facebook gruplarındaki gönderileri ile yapılan kelime bulutu analizi sonucunda en sık "okul", "öğretmen", "çok" ve "yemek" kelimelerini kullandıkları belirlenmiştir (Şekil 1).

“...Tek dileğim sorunsuz sağlıklı bir şekilde bu süreci atlatabilmek. 3 yıldır evdeyim oğlum için izindeyim, kreşe başlasın ben de işe dönmeyi planlıyorum.”

“...Çok şükür ki evimize yakın bir özel okula gönderiyoruz. Öğle aralarında ya eşim ya da ben her ikimizde uzak mesafelerde çalışmamıza rağmen kızımı alıp eve getirip yedirip geri bırakıyoruz.”

“...ilk anaokulu döneminde ve 1.sınıfta okul kapısında bekledim devlet okulunda...”

Tema 2: Okul süreci

Annelerin Facebook grubundaki yazışmaları incelenmiş ve okullarda yaşadıkları deneyimler, “okul süreci” teması içerisinde, “okul ile işbirliği”, “okul yönetimi ve veliler ile çatışma”, “epinefrin otoenjektörü uygulanması” ve “okulda sağlık personeli talebi” alt temaları ile değerlendirilmiştir (Tablo 1).

Alt tema: Okul ile işbirliği

Bazı annelerin çocuklarının alerjileri ve okul sürecine ilişkin deneyimlerinde, okul ile işbirliği içinde oldukları belirlenmiştir. Örnek ifadeler şu şekildedir:

“Dersine giren tüm öğretmeni ve idare bilgi sahibi. Okul dışardan bir yemek firması ile anlaşmalı. Her ayın başında yemek listesi geliyor. Detaylı inceleyip kafama takılanları yemek firması ile konuşuyorum. Şüpheli ve kuruyemişli ürün olduğu günler evden götürüyor. Öğretmene o gün için bilgi veriyorum. Oğlumu ayrı yerde yediyor ve sınıfı temizletiyor. Şu ana kadar işbirliği ile götürdük.”

“Tüm öğretmeni ve okul idaresi bu konuda son derece hassas davranıyorlar, çoklu besin alerjisi var tabi her yemeği ona uyarlamak mümkün değil, ama muadili yemek yapıyor okulun aşçısı sağ olsun...”

“İlk 4 yıl gittiği okulda bu işte bizim hayatımızı kolaylaştıran ilkokul öğretmeni ve yemekhane yetkilisiyle yollarımız kesişti. Öğretmeni 4 yıl beslenme çantamızın peşinden koştu ve yemek saatlerinde hep farkındalığı yüksekti. Okulda çıkan ikindiler için genelde hamur işlerini bazen tepsiyle gönderip sınıftaki arkadaşlarının da sütsüz kurabiye, poğaçaya, börek yemenin aslında çok da farklı olmadığını göstermemize olanak sağladı...”

“Kızımın öğretmeni harika bir öğretmen ve bu süreci çok iyi yönetiyoruz birlikte. Sınıfta doğum günü kutlama ya da pasta kek gönderiminin önüne geçti. Yakın zamanda yerli malı haftasındaki meyve ve yiyeceği bile kızıma göre organize etti. Bu kadar hassasiyeti saygımı bin kat daha artırıyor.”

Alt tema: Okul yönetimi ve velilerle çatışma

Okul sürecinde annelerin çoğunluğu alerjisi olan çocuğun öğünlerinin ayarlanmaması, özel günlerin kutlanmasında yaşanan sorunlar, ilaçların bulundurulması ve uygulanması konusunda okul yönetimi ve veliler ile çatışmalar yaşamışlardır.

Annelerin gönderilerine ilişkin örnek ifadeler şöyledir:

“...alerjisi olması sebebi ile iğne yapılmasını okul yönetimi kabul etmeyince benim okulda bulunma sürecim böylelikle başlamış oldu...”

“...şu an 10 yaşında 6. sınıfa gidiyor. İlk anaokulu döneminde ve 1.sınıfta okul kapısında bekledim devlet okulunda. Okul iğneyi kabul etmedi. Riski göze alamayız dediler.”

“...evimizin yakınındaki tek okula anasınıfı için görüşmeye gittim durumu anlattım epinefrin otoenjektörü buldurma durumunu, acil durumda uygulanması gerektiğini söyledim. Fakat bu sorumluluğu burada kimse almaz, bu iğneyi de burada uygulayabilecek kimse yok demesi ve yaklaşımlarından dolayı anasınıfına kayıt ettiremedim. İlkokul mecburiyeti bu sene ne yapacağız bilmiyorum...”

“Özel okul deneyimim berbattı. Yemekhaneyi ayarlarız dediler sonra ayarlamadılar. Sürekli bir kutlamalar, pastalar, kuruyemişler, dışardan kontrolsüz gıda girişi derken biz devlet okuluna geçiş yaptık.”

“...özel okula gidiyor, tek öğün öğle yemeği onu da listeyi alıp aynısını yapıyorum. Çocuğumun yemeklerinden canı çekiyor diye bazı velilerden tepki bile aldım...”

“...en yorulduğum taraf velilerdi. Çok ağladığım vakitler oldu ama ne yapalım.”

“...Okul idare, öğretmeni ve veliler bilgilendirme yaptığımız halde oğluma okulda dağıtılmak için getirilen sınıf annesinin yaptığı ve içine süt konulan aşure yedirilmiş hem de oğlum alerjim var içinde ne olduğunu bilmediğim hiçbir şeyi yememem gerekiyor dediği halde. Geceyi acilde geçirdik. Veliler aynı duyarlılığı göstermiyor maalesef...”

Alt tema: Epinefrin otoenjektörünün uygulanması

Annelerin acil durumlarda çocuklarının yanlarında bulunması ve uygulanması gereken epinefrin otoenjektörünün uygulanmasına ilişkin okullarda sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca annelerin epinefrin otoenjektörünün uygulanmasına ilişkin yaşadıkları sorunların, okul ile çatışma durumlarını da etkilediği tespit edilmiştir. Annelerin örnek ifadeleri şöyledir:

“...Epinefrin otoenjektörü oğlumun çantasında hep. Sınıfta bulunmasını tercih etmedim. Evim zaten çok yakın, bir durum olursa kendim de müdahale edebilirim diye düşünüyorum...”

“...Epinefrin otoenjektörü hem müdür bey hem öğretmenimiz tarafından uygulamayı kabul gördü. Hem öğretmenimizde hem sırt çantamızda birer tane var. Olası gıda temasında neler yapılabileceği konusunda konuştuk ve işbirliği içindeyiz...”

“...epinefrin otoenjektörünü mutlaka taşınması gerekiyor, biz okulda epinefrin otoenjektörü ve tüm ilaçlarını ve kullanış biçimlerini yazarak öğretmene temin ettik ayrıca revir kısmına da bıraktık ilaçların yedeklerini...”

“...Okula kayıt yaptırırken alerji doktorundan durum bildirir raporu aldık, hastanın epinefrin otoenjektörü taşıma zorunluluğu vardır ve sadece annenin hazırladığı özel diyetle göre beslenecektir diye, çünkü Eeinefrin otoenjektörünü kabul etmiyorlar ve alerji durumunun önemini bildirmek için rapor dosyasına eklendi...”

“...ama evet maalesef epinefrin otoenjektörü sorumluluğunu almıyorlar...”

Alt tema: Okulda sağlık personeli talebi

Facebook gönderilerinde bazı annelerin çocuklarının alerjileri ve okul sürecine ilişkin deneyimlerinde, okulda sağlık personeli bulunmasını istedikleri belirlenmiştir. Üstelik okulda bir sağlık personeli bulunması, annelerin okul ile işbirliği etkilemektedir.

“...Özel okula gidiyor, okulda hemşire olması ilk sebebim. Epinefrin otoenjektörü ve Zyrtec şurup hemşirede, revirde duruyor...”

“...özel okullarda hemşire oluyor ve konuya hakim oluyor, sınıfta yemek ya da çocukların okula bir gıda getirmesi zaten yasak...”

“...Oğlumun gittiği okulda sağlık odasının ve hemşirenin olması bizim için ilk önemli olan etkeni...”

“...gidecekleri okulda daimi hemşire olmak zorunda, ki bu da yeterli değil...”

Tema 3: Sürecin yönetimine ilişkin tavsiyeler

Facebook grup gönderilerinde besin alerjisi olan çocuğa sahip annelerin, okul sürecinin sağlıklı yönetilebilmesi için diğer annelere verdikleri öneriler “sürecin yönetimine ilişkin tavsiyeler” teması altında incelenmiştir (Tablo 1). Anneler okul yönetimi ile işbirliği yapmayı, okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve diğer çocukları alerji hakkında bilgilendirmeyi, çocukların yemeklerinin evde hazırlanmasını ve çocuğu alerjisi hakkında bilgilendirmenin önemli olduğunu tavsiye etmişlerdir. Annelerin ifadelerine ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır:

“...Tavsiyem ilkokul öğretmeni iyi seçmek ve alerji konusunda bilgilendirmek. Sonrasında çocuğunuza alerjen gıdadan uzak durması yönünde güvenmek...”

“Şimdilik çok şükür Rabbime kazasız belasız gidiyoruz, inşallah da geçerse kurtuluruz her gün panik yaşamaktan, benim tavsiyem maddi imkanı olan kesinlikle özel okul seçsin, en azından sözünüz geçer, dikkat edilir, yemek listesini kontrol etme konusunda, ona göre kendiniz bir şey koyabilirsiniz ve mümkünse reviri olan ya da hemşire olan bir okul tercih etmeniz.”

“...umarım kamu spotları artar, umarım Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ortak bir çalışma yapar, okullarda bu konu hem çocuklara hem öğretmene daha net anlatılır.”

“...Arkadaş ve veli bilgilendirmeleri yaptım. En önemlisi

çocuklarım ne yiyip, ne yemeyeceklerini çok iyi biliyorlar. Önce kendilerini bilgilendirdim. Hep sorarlar bu yiyecek bana uygun mu diye. Siz önce yakın çevrenizdeki okullar ile görüşüp durumunuzu izah ederek size yaklaşımları ve olaya hakimiyetlerini gözden geçirmelisiniz.”

“...Ayrıca ilk başta bir A4 kağıdına alerji bilgilerini ve acil durumlarda ne yapacaklarını ayrıntılı yazacaksınız ve mümkünse alerji uzmanınıza okutup kâşelererek çoğaltıp okula teslim edeceksiniz. Okul müdürüne, müdür yardımcısına, sınıf öğretmenine bu kağıtları dağıtacaksınız ve mümkünse branş öğretmenleri, sınıf öğretmeni, müdür, müdür yardımcısı, yemekhane sorumlusu hatta aşçıya kadar kim varsa bir toplantı yapalım diye talepte bulunabilirsiniz. Bu toplantıda herkese ayrıntılı anlatacaksınız çocuğunuzun durumunu. Okullar çocuğa ayrı bir yerde yedirmeyi teklif edecektir risk almamak için, bunu kabul etmeyin. Çocuk soyutlanmasın asla. ...Okul görüşmelerinde yumuşak ve güven verici olun, çok panik davranmayın...”

TARTIŞMA

Çocuklarda besin alerjisi ile ilgili literatürde, okul ortamında alerji yönetimi ve okul personelinin anaflaktik reaksiyonların yönetimi ile ilgili çalışmalar bulunurken (16-19); okullardaki besin alerjisi politikalarının öğrenciler ve aileler üzerindeki etkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (7,20). Bu çalışmada, besin alerjili çocuğa sahip olan annelerin Facebook gruplarında okul sürecine ilişkin duygu, düşünce ve deneyimlerine ilişkin gönderileri incelenmiştir.

Annelerin Facebook gruplarındaki gönderileri ile yapılan kelime bulutu analizi sonucunda en sık “okul” ve “öğretmen” kelimelerini kullandıkları belirlenmiştir. Okullarda yaşadıkları deneyimler de, “okul süreci” teması içerisinde, “okul ile işbirliği”, “okul yönetimi ve veliler ile çatışma”, “epinefrin otoenjektörü uygulanması” ve “okulda sağlık personeli talebi” alt temaları ile değerlendirilmiştir. Bazı annelerin çocuklarının alerjileri ve okul sürecine ilişkin deneyimlerinde, ilaçların bulundurulması ve uygulanması konusunda okul yönetimi ile çatışmalar yaşadıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde Gupta ve ark. (2010)’nın çalışmasında ebeveynlerin, okul personelinin alerjik reaksiyonu tanımaya, yönetmeye ve tedavi etmeye hazır olmadıklarını düşündükleri, okul ve/veya kreşin besin alerjisi acil durumlarını yönetebileceği konusunda kendilerini rahat hissetmedikleri bulunmuştur (21). Öğretmenlerle ilgili yapılan çalışmalarda da, öğretmenlerin anaflaktik reaksiyon belirtilerini, epinefrin uygulanması da dahil olmak üzere besin alerjisi reaksiyonuna müdahale etmeye hazır olmadıkları, alerjik reaksiyon sırasında kas içi enjeksiyon yapma sorumluluğunu almak istemedikleri bulunmuştur (6,8,22). Anaflaktik reaksiyon gelişiminin önlenmesi ve etkili bir şekilde müdahale edilmesi de dahil okullarda besin alerjisi yönetimini desteklemek için okul sağlığı hemşireliğinin gerekli olduğu görülmektedir. Bu durum bu çalışmanın bulgusu olan annelerin okulda sağlık personeli taleplerinde de gözlenebilmektedir.

Besin alerjisi olan çocuğa sahip anneler sadece okul yönetimi ve öğretmenlerden değil, aynı zamanda diğer çocukların

velilerinden de etkilenebilmektedir. Vollmer ve ark. (2021)'nin yapmış oldukları çalışmada, besin alerjisi olan çocukların annelerinin diğer velilerin tutumlarına ilişkin endişe yaşadıkları, sınıf ortamında yiyecek yasağı kararını diğer velilerin görmezden geldikleri ve karar ile ilgili eleştirilerde buldukları belirtilmektedir (23). Bu çalışmada ise, annelerin yalnızca okul yönetimi ve öğretmenlerle çatışma içerisinde olmayıp, aynı zamanda diğer veliler ile de çatışma yaşadıkları belirlenmiştir. Doğum günü kutlamalarında besin alerjisi olan çocuğun sınıfın dışına çıkarılması, içerisinde kuruyemiş olan besinlerin, besin alerjisi olan çocuğa yedirilmesi gibi durumlar yaşanmıştır. Anafaktik reaksiyon gelişme riskini artıran ve besin alerjili çocuğun dışlanmasına neden olan bu durumların, anneler ve diğer veliler arasında çatışma yaşanmasında etkili olduğu söylenebilir.

Annelerin hem besin alerjili çocuklarının güvenliklerine ilişkin yaşadıkları kaygı, hem de okul sürecinde okul yönetimi, öğretmenler ve veliler ile yaşadıkları deneyimler, onların çocuklarına bakım vermelerinde zorluk yaşamalarına neden olabilir. Yapılan nitel analiz sonucunda annelerin, çocuklarının besin alerjileri nedeniyle okul sürecinde bakım yüklerinin fazla olduğu ve artan bakım yükünün duygusal, fiziksel ve sosyal boyutta anneleri olumsuz etkilediği bulunmuştur. Literatürde de benzer şekilde yapılan nitel ve nicel çalışmalarda, çocuklarının okula başlamalarıyla beraber annelerin bakım yüklerinin arttığı, stres ve endişe yaşadıkları, sonuç olarak da tükenmelerinin yüksek ve yaşam kalitelerinin düşük olduğu bulunmuştur (10,23-24). Şiddetli alerjik reaksiyonların neden olduğu ölümlerin yaklaşık %85'i ev dışında meydana gelmektedir. Çocuklarını gıda alerjisi risklerinin daha yüksek olduğu okul ortamına bırakmalarının, ebeveynlerde duygusal, fiziksel ve sosyal yük oluşturduğu düşünülmektedir (25). Ebeveynlerin okullardaki besin alerjisi yönetimine yönelik güvensizliklerinin temelinde okul yönetimi ve ebeveynler arasındaki iletişim sorunları yer alabilmektedir (10). Bu çalışmada annelerin, okul yönetimi, öğretmenler ve diğer veliler ile besin alerjisi yönetiminde yaşadıkları çatışmalar nedeniyle bakım yüklerinin artmış olabileceği düşünülmektedir.

Facebook grup gönderilerinde besin alerjisi olan çocuğa sahip annelerin, çocuklarının okul sürecinin sağlıklı yönetilebilmesi için diğer annelere verdikleri öneriler "sürecin yönetimine ilişkin tavsiyeler" teması altında incelenmiştir. Anneler okul yönetimi ile işbirliği yapmayı, okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve diğer çocukları alerji hakkında bilgilendirmeyi, çocukların yemeklerinin evde hazırlanmasını ve çocuğu alerjisi hakkında bilgilendirmenin önemli olduğunu tavsiye etmişlerdir. Besin alerjili çocuğa sahip olan ebeveynlerin internet kullanım özelliklerinin araştırıldığı bir çalışmada, ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun (%64.7) facebook gruplarında (besin alerjisi ile ilgili hasta ve ebeveyn grupları) diğer ebeveynlere kendi deneyim ve bilgilerine dayanarak tavsiyelerde buldukları ve bu grupları oldukça faydalı buldukları bildirilmektedir (26). Sosyal medya platformlarının, geniş kitlelerin sağlıklı ilgili bilgilere zaman ve mekan kısıtlaması olmaksızın erişmesini sağladığı, ayrıca bireylerin tedavi süreçlerinde duygusal ve motivasyonel destek almalarına olanak sağladığı

bildirilmektedir (27). Bu çalışmada da benzer şekilde annelerin artan bakım yükleri ve yaşadıkları stresle baş etmek için facebook gruplarında destek aradıkları ve diğer annelere tavsiyelerde buldukları, böylelikle birbirlerine sosyal destek sağladıkları düşünülmektedir.

SONUÇ

Çalışmada annelerin çocuklarının besin alerjisi ile ilgili katıldıkları Facebook gruplarındaki gönderilerinde; sosyal, duygusal ve fiziksel yük yaşadıkları, diğer veliler ile çatışma, okul yönetimi, öğretmenler ile işbirliği ve çatışma yaşadıkları, epinefrin otoenjektörünün uygulanmasına ilişkin sorunlar yaşadıkları, okulda sağlık personeli desteğine gereksinimlerinin olduğu ve gruplardaki diğer annelerden okul sürecinin yönetimine ilişkin tavsiyeler istedikleri bulunmuştur. Okul sürecinde yaşanan zorluklar ve annelerde bakım yükü temalarının sürecin yönetimine ilişkin tavsiyeler temasını etkilediği düşünülmektedir. Besin alerjisi gibi kronik sağlık problemi olan çocukların güvenliklerinin sağlanması için okulda bir sağlık profesyoneli tarafından yakın takip altında olmaları gerekmektedir. Okul hemşiresi, ilk yardım, acil bakım ve değerlendirme dahil olmak üzere mevcut ve potansiyel sağlık sorunlarına müdahale eden ve kronik sağlık sorunlarının yönetimi için planlama yapan sağlık profesyonelidir. Okullarda besin alerjisi olan çocukların güvenliklerinin sağlanması ve annelerde endişe ve bakım yükünün azaltılması için, okul sağlığı politikalarının geliştirilmesine yönelik gereksinimlerin olduğu görülmektedir. Bu nedenle besin alerjisi olan çocuk ve ebeveynlerinin okul sürecindeki gereksinimlerine yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü: Çalışmada besin alerjisi olan çocukların anneleri ile etkileşime geçilmediği için "Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam" formu ve "Katılım Sonrası Bilgilendirme" formu hazırlanmamıştır. Çalışmanın yürütülebilmesi için Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (2022/34) etik kurul izni alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- N.C. Veri Toplama- N.C., Y.S.E.; Veri Analizi/Yorumlama- N.C., Y.S.E.; Yazı Taslağı- N.C., Y.S.E.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- N.C. ; Son Onay ve Sorumluluk- N.C., Y.S.E.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study- N.C.; Data Acquisition- N.C., Y.S.E.; Data Analysis/Interpretation- N.C., Y.S.E.; Drafting Manuscript- N.C., Y.S.E.; Critical Revision of Manuscript- N.C.; Final Approval and Accountability- N.C., Y.S.E.

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest.

Financial Disclosure: Authors declared no financial support.

KAYNAKLAR/REFERENCES

1. Loh W, Tang ML. The epidemiology of food allergy in the global context. *Environ Res Public Health* 2018;15(9):2043.
2. Frachette C, Fina A, Fontas E, ve ark. Health-related quality of life of food-allergic children compared with healthy controls and other diseases. *Pediatr Allergy Immunol* 2021;33(1):e13663.
3. Waserman S, Cruickshank H, Hildebrand KJ, ve ark. Prevention and management of allergic reactions to food in child care centers and schools: Practice guidelines. *J Allergy Clin Immunol* 2021;147(5):1561-1578.
4. White MV, Hogue SL, Bennett ME., ve ark. EpiPen4Schools pilot survey: Occurrence of anaphylaxis, triggers, and epinephrine administration in a US school setting. *Allergy Asthma Proc* 2015;36(4):306-312.
5. Mustafa SS, Russell AF, Kagan O, ve ark. Parent perspectives on school food allergy policy. *BMC Pediatr* 2018;18(1):1-11.
6. Ercan H, Özen A, Karatepe H, Berber M, Cengizlier R. Primary school teachers' knowledge about and attitudes toward anaphylaxis. *Pediatr Allergy Immunol* 2012;23:428-432.
7. Wahl A, Stephens H, Ruffo M, Jones AL. The evaluation of a food allergy and epinephrine autoinjector training program for personnel who care for children in schools and community settings. *J Sch Nurs* 2015;31(2):91-98.
8. Tsuang A, Demain H, Patrick K, Pistiner M, Wang J. Epinephrine use and training in schools for food-induced anaphylaxis among non-nursing staff. *Journal Allergy Clin Immunol Pract* 2017;5(5):1418-1420.
9. Hogue SL, Muniz R, Herrem C, Silvia S, White MV. Barriers to the administration of epinephrine in schools. *J Sch Health* 2018;88(5):396-404.
10. Dupuis R, Kinsey EW, Spengel JM, ve ark. Food allergy management at school. *J Sch Health* 2020;90(5):395-406.
11. Valentine AZ, Knibb RC. Exploring quality of life in families of children living with and without a severe food allergy. *Appetite*. 2011;57(2):467-474.
12. Çınar S, Boztepe H. The use of social media among parents of infants with cleft lip and/or palate. *J Pediatr Nurs* 2020;54:e91-e96.
13. Corbin J, Strauss A. Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory, (3. baskı). Thousand Oaks: Sage Publications Inc; 2008.
14. Bradley, EH, Curry LA, Devers K.J. Qualitative data analysis for health services research: Developing taxonomy, themes, and theory. *Health Serv Res* 2007;42(4):1758-1772.
15. Sever GN, Buzlu MÖ. Turizm fakülteleri bünyesindeki rekreasyon programları için müfredat kapsamı önerisi: Bilimetric bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2015; 24(2): 381-395.
16. Cicutto L, Julien B, Li NY, et al. Comparing school environments with and without legislation for the prevention and management of anaphylaxis. *Allergy*. 2012;67(1):131-137.
17. DeSantiago-Cardenas L, Rivkina V, Whyte SA, Harvey-Gintoft BC, Bunning BJ, Gupta RS. Emergency epinephrine use for food allergy reactions in Chicago public schools. *Am J Prev Med*. 2015;48(2):170-173.
18. Gupta RS, Rivkina V, DeSantiago-Cardenas L, Smith B, Harvey-Gintoft B, Whyte SA. Asthma and food allergy management in Chicago public schools. *Pediatrics*. 2014;134(4):729-736.
19. Zadikoff EH, Whyte SA, Desantiago-Cardenas L, Harvey-Gintoft B, Gupta RS. The development and implementation of the Chicago public schools emergency EpiPen(R) policy. *J Sch Health*. 2014;84(5):342-347.
20. Stjerna ML. Food, risk and place: Agency and negotiations of young people with food allergy. *Sociol Health Illn*. 2015;37(2):284-297.
21. Gupta RS, Springston EE, Smith B, et al. Food allergy knowledge, attitudes, and beliefs of parents with foodallergic children in the United States. *Pediatr Allergy Immunol*. 2010; 21(6): 927-934.
22. Kourosh A, Nsobundu CK, Khosla R, et al. The effects of school staff food allergy education in a large urban school district. *Health Behavior and Policy Review*. 2020;7(3):238-247.
23. Vollmer RL, Girsch V, Foster JS. A qualitative investigation of parent and child perceptions of school food allergypolicies in the United States. *J Sch Health*. 2022; 92: 185- 193.
24. Warren CM, Gupta RS, SohnMW, et al. Differences in empowerment and quality of life among parents of children with food allergy. *Ann Allergyb Asthma Immunol*. 2015;114(2):117-125.
25. Sanagavarapu P, Said M, Katelaris C, Wainstein B. Transition to school anxiety for mothers of children with food allergy: Implications for educators. *Australasian Journal of Early Childhood*. 2016;41(4):115-22.
26. Külhaş Çelik İK, Büyüktiryaki B, Civelek E, Kocabaş CN. Internet use habits of parents with children suffering from food allergy. *Asthma Allergy Immunol* 2019;17(3):134-9.
27. Moorhead SA, Hazlett DE, Harrison L, Carroll JK, Irwin A, Hoving C. A new dimension of health care: Systematic review of the uses, benefits, and limitations of social media for health communication. *J Med Internet Res* 2013;15(4):e85.